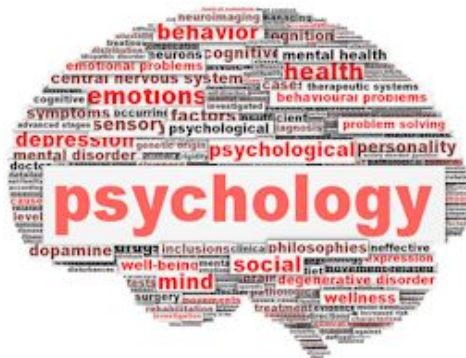

Neuropszichológia jelentősége a baleseti eredetű agykárosodások megítélésében

Németh Rita
ü. pszichológus szakértő
klinikai és neuropszichológiai szakpszichológus
2017. április 13.

Jelentősége felbecsülhetetlen

- Objektíválni képes panaszokat, tüneteket (leggyakrabban a frontális lebeny szindróma részét képező figyelmi, emlékezeti, executiv – végrehajtó – rendszerbeli deficiteket) standardizált tesztvizsgálatokkal
- Akkor is feltárhatja a deficiteket, ha a klinikai szakpszichológiai vizsgálat és a képalkotó eljárások nem jeleznek deficitet
- Szimulációs, disszimulációs törekvések utolérhetőek
- Részletes kognitív térképezéssel segíti a pszichológus az orvos és pszichiáter szakértő munkáját a diagnózis felállításában, a ÖEK megállapításában, a sérülés maradandóságának véleményezésében

Mi a neuropszichológia?

- A neuropszichológia def: az agysérülések nyomán fellépő pszichés zavarok diagnosztikájával és terápiájával foglalkozik,
  - kognitív
  - viselkedési
  - emocionális következményeket vizsgál.
- A neuropszichológia egészségügyi szakképesítés, mely pszichológus alapdiploma után szerezhető.

A neuropszichológia helye, szerepe

- Nincs önálló neuropszichológiai szakértői terület – de indokolt volna, hogy legyen -, így szakkonzulens lehet, vagy van néhány iü. klinikai szakpszichológus neuropszichológus végzettséggel
- (Neuro)pszichológus szakértő általában orvos- és/vagy elmeorvos szakértő felkérésére működik közre a baleseti kártérítési szakértésben
- Önállóan ritkán és ez indokolt is, mert:
  - pszichológus szakértő önállóan nem fogalmazhat meg diagnózisokat (azonban igény erre gyakran van), pszichopatológiai jelenségeket írhat le.
  - Másfelől nem határozhat meg százalékos össz-szervezeti egészségkárosodást (ÖEK), nem véleményezhet egészségi állapotot!

De részletes kognitív térképezésre képes!

Klinikai szakpszichológus vs. neuropszichológus

- A klinikai szakpszichológus általában korlátozottabb körben tud véleményt adni kp-i idegrendszeri sérülés esetén, legfeljebb organicitás jeleit tudja leírni, de nem tudja részletezni, neuropszichológiai vizsgálóeljárások alkalmazására neuropszichológus szakpszichológus jogosult
- **A klinikai szakpszichológiai vizsgálat előtt ezért elfedve maradhatnak lényeges kognitív deficitek – de pszichogén következmények vizsgálatában igen hatékony**

Klinikai szakpszichológiai vizsgálat feladata kártérítési perekben:

- életvezetést, magatartást, teljesítőképeséget meghatározó pszichikus változások jelenlétének,
- valamint a jelenlevő elváltozás(ok)nak a balesettel kapcsolatos közvetlen, ill. közvetett eredetének (ok-okozat) igazolása
- poszttraumás pszichogén károsodások, elhúzódó gyászreakciók, pszichikus funkciókat károsító tárgyvesztések, konverziós, ill. disszociációs mechanizmusokkal keletkezett és kórosan emelkedett betegségtudattal kialakult állapotok, személyiségreakciók (20.sz. Mód.lev.) vizsgálatában működik közre.

Milyen esetekben indokolt neuropszichológiai szakkonzulens igénybevétele?

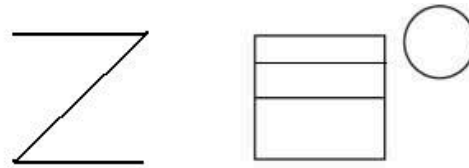
- Minden esetben, amikor **koponya- és agysérülés szerepel az előzmények között** (contusio, agyödéma, haematoma, SAV, stb.)
- Nem igazolódott koponya-agysérülés, de később felmerült agysérülés lehetősége (pl. gerincvelő ostorcsapásos sérülése, vagy tünetek – pl. emlékezeti deficitek - nyomán)
- **Afáziák** esetében – különösen motoros afázia esetében, amikor nem tud beszélni az illető – a neuropszichológiai vizsgálat részletesebb információkat adhat nem verbális tesztekkel - a hagyományos projektív személyiségtesztek (pl. Rorschach) és teljesítménytesztek (pl. MAWI) nem alkalmazhatóak .

Vizsgálható kognitív folyamatok – illeszkedve a panaszokhoz

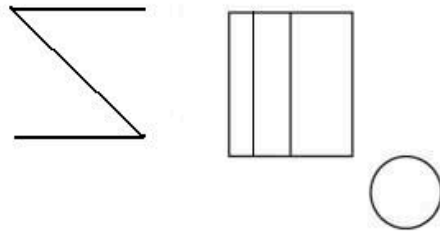
- Kooperáció, viselkedés megfigyelés
- Orientáció: időbeli és térbeli (konkrét térben, elvont térben) tájékozódás
- Beszéd (beszédmegértés, beszédprodukció)
- Figyelem (fókuszálás, fenntartás, váltás, megosztás, stb.)
- percepció (vizuális, auditív, taktilis, testérzékelés)
- olvasás (hangos, néma)
- írás (spontán, diktálás, másolás)
- memória és tanulás
- Praxis: ideomotoros, ideátoros, konstrukciós, orális, dinamikus praxis
- gondolkodás analógiás gond., problémamegoldó gond
- képzelet
- kontrollfolyamatok
- Executive funkciók (szervezés, tervezés, stb.)

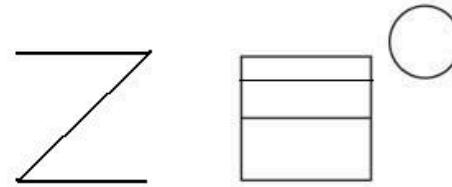
Mnesztico-intellektuális funkciók vizsgálata – Benton-teszt

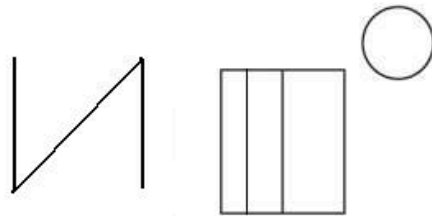
1

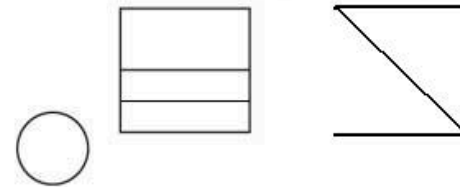
2

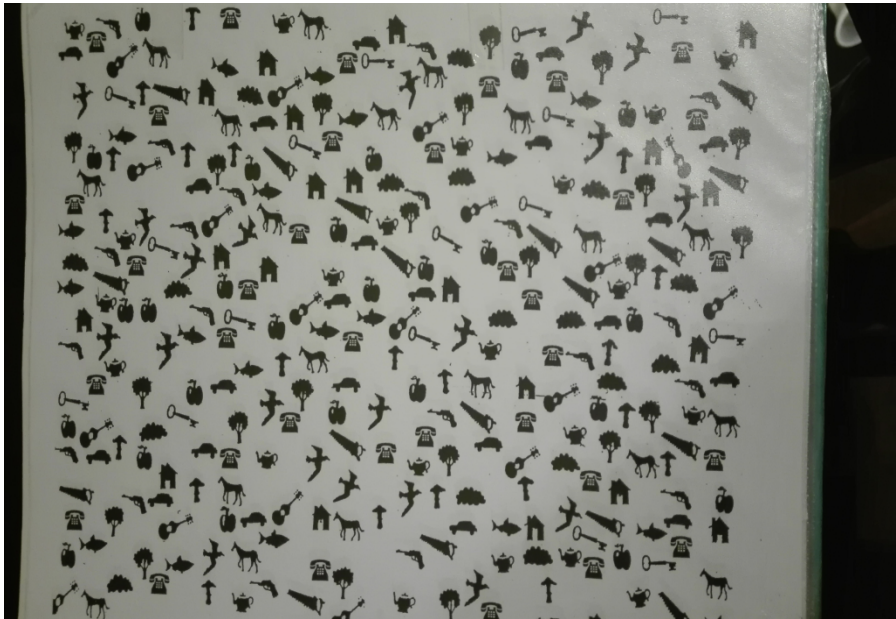
3

4

A figyelem és frontális funkciók vizsgálata

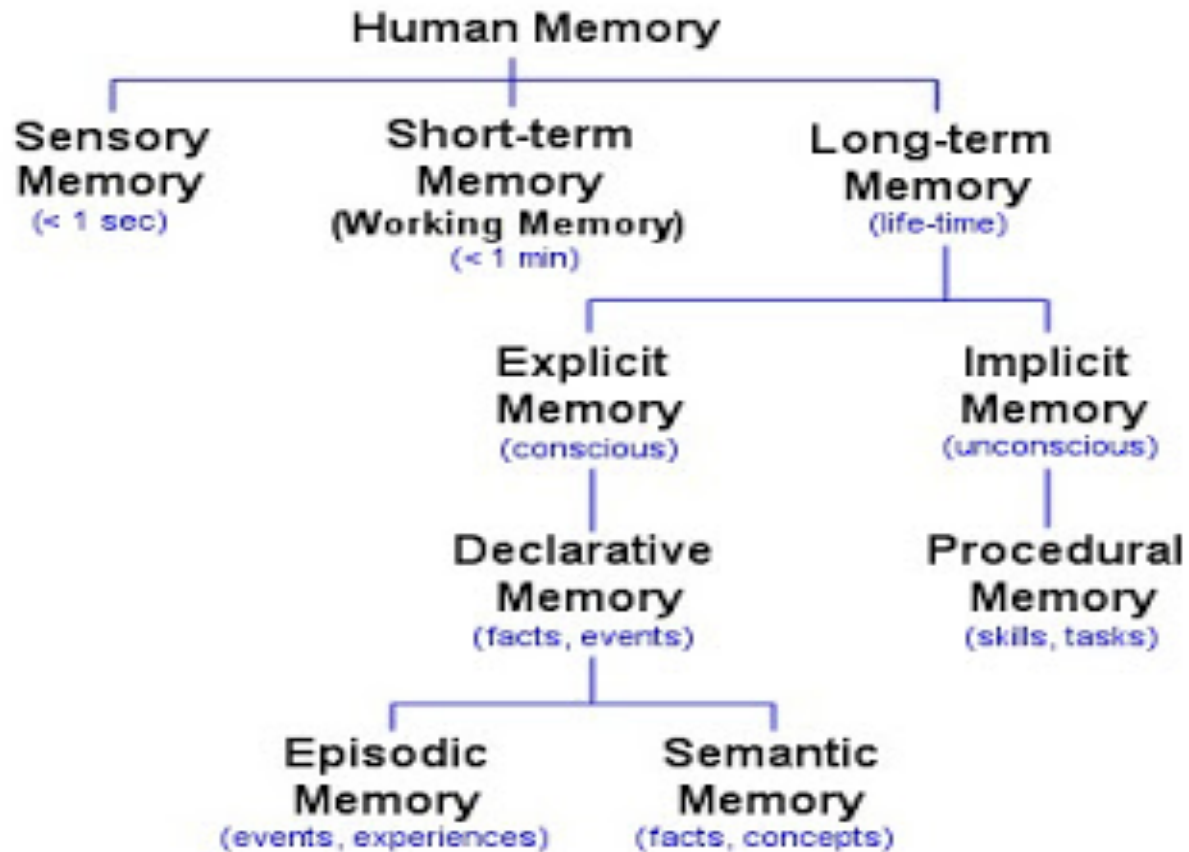
- Praxis vizsgálatok (dinamikus praxis próba)
- Gátlási, váltási folyamatok vizsgálata (Lurija-féle kerítés-próba, Stroop-teszt, Wisconsin kártya szortírozás, stb.)

Perszeverációk – Rey komplex

Memória-vizsgálatok – mint az egyik leggyakoribb vizsgált terület

- Leggyakrabban hippocampusz vagy frontálebeny sérülés esetén
- STM és LTM vizsgálata is fontos
- anterográd, kongrád és retrográd amnézia, autobiografikus emlékezet vizsgálata - AKV
- Több modalításra is ki kell terjedjen(vizuális, verbális, motorikus stb.) – disszociáció lehetséges az egyes modalitások között
- A verbális memória és tanulási képesség vizsgálatának gyakran alkalmazott módszere a RAVLT (Rey Auditory Verbal Learning Test)
- A téri-vizuális memória vizsgálatának gyakran használt eszköze a Rey Komplex Ábra/Téri Komplex Ábra
- Vizuális memória: Rey Emlékezetv., Madarak, 7 fogás, stb.

A memória típusai

A képalkotó eljárások és a neuropszichológia

- Előfordulhat, hogy nem jelez organikus károsodást a képalkotó eljárás, de funkcionális deficitek vannak
- Ugyancsak lehetséges, hogy egy bizonyos elváltozás különböző tünetekhez vezet, vagy
- Egy tünet különböző sérüléshez kapcsolódik

Ok-okozat vizsgálata

Az ok-okozati összefüggés megállapítása vagy éppen kizárása is igen lényeges a baleset és a tünetek között:

Állhatnak-e összefüggésben egyáltalán, ill. ha korábban is fennálltak, akkor súlyosbodtak-e a baleset következtében – a premorbid állapothoz képest szükséges megítélni, amiről azonban igen ritka esetekben van objektív adatunk, inkább csak következtetni tudunk (iskolai végzettség, foglalkozás, SES, életvezetés alapján).

Módszertani levelek?

- 18. sz. Mód. lev.: A koponya- és agysérülések igazságügyi orvosszakértői véleményezéséről – részletezi a koponya- és agysérüléseket és azok szövődményeit
- 19. sz. Mód. lev.: A traumával összefüggő pszichés állapotok és kórképek szakértői véleményezésének kérdései (posttraumás kórképek, postcommotios sy., posttraumás epilepsia, pszichogén kórképek, stb.)
- 20. sz. Mód. lev.: Az iü. Pszichológus szakértők működéséről (hatályossági kérdések) – III. része: Biztosítási, ill. nem vagyoni kártérítési igények pszichológus szakértői vizsgálata

Az akut és késői károsodások

- A szakértői gyakorlatban inkább a késői károsodásokkal találkozunk az idői eltolódás okán
- Ezek lehetnek organikus károsodások (poszttraumás epilepszia, poszttraumás demencia, poszttraumás encephalopátia, organikus pszichoszindróma), vagy pszichogén kórképek (neurózisok, hangulatzavarok)

Más fogalomkészlettel rendelkeznek, mint a BNO által használt kategóriák:

- Organikus amnestikus szindróma, melyet nem alkohol vagy más pszichoaktív szer okozott
- Demenciák (Alzheimer, Vascularis, stb.)
- Egyéb mentális zavarok, melyet agyi sérülés és diszfunkció vagy testi megbetegedés okozott (pl. org. hangulatzavarok, org. szorongás, org. paranoid zavar, enyhe kognitív zavar)
- Organikus személyiségzavar
- Afázia,
- Alexia
- A kognitív tevékenységgel kapcsolatos zavarok

Organikus amnesticus sy

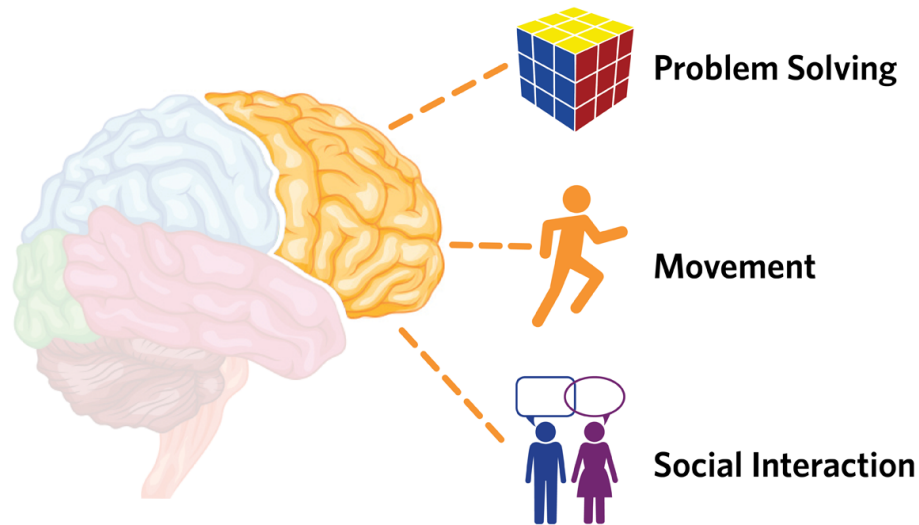
- Kifejezett károsodása a megőrző emlékezésnek (rövid és hosszútávú memóriának)
- Azonnali felidézés megtartott
- Anterograd amnézia – az új ismeretek elsajátításának jelentős csökkenése ,
- retrograd amnézia
- Globális intelligencia sértetlen
- Nincs tudatzavar

Frontális lebeny

Frontal Lobe

The largest of the brain's four main lobes.

It is the emotional control center and home to personality and decision making abilities.

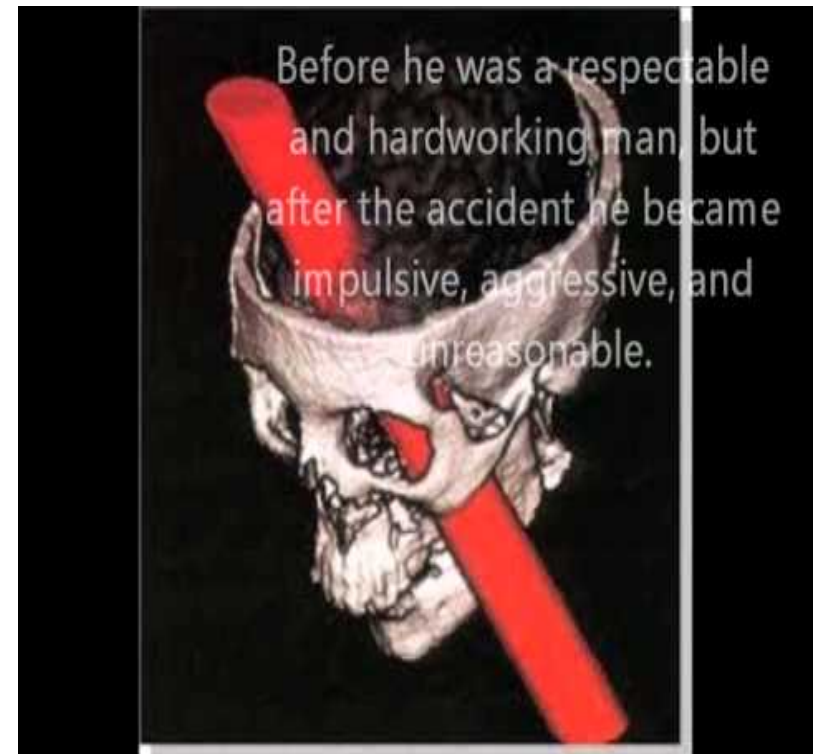
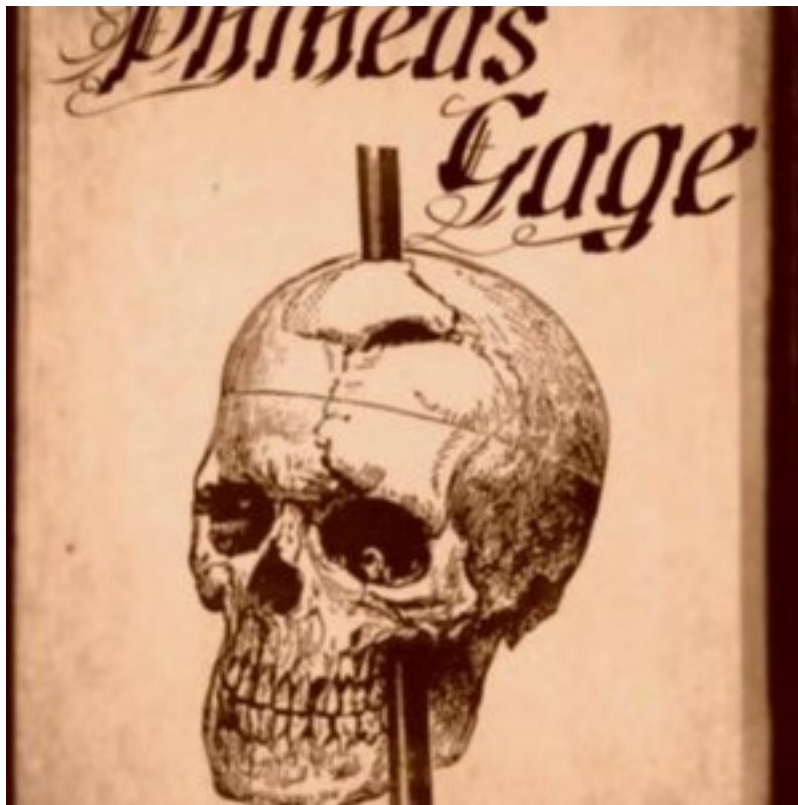
Frontal lebeny sy

- Igen gyakori
- A karmester
- Változatos tünetek
  - Az executive funkciók érintettsége, tervezés, szervezés, gátlási folyamatok, váltási nehézségek, egyszerre több szempont, feladat végzése nehezített lehet
  - Memória, tanulás deficitje
  - Figyelem
  - Gyakori személyiségváltozás, szocializációs zavarok – prefrontális lebeny érintettsége

Történelmi példa

Phineas Gage vasúti munkás esete:

fején egy vasrúd hatolt át, megsértve a bal frontális lebenyét. A beteg túlélte a károsodást és később meglepő személyiségváltozáson ment keresztül, ma úgy mondanánk, frontális szindrómája, organikus személyiségzavara alakult ki. Felelőtlen, éretlen viselkedésűvé vált.

Időí dimenzió, az állapot véglegességének kérdése

- Az organikus kórképek („pszichoszindrómák”, személyiségzavarok, hangulatzavarok) nem lineárisan javulnak, vagy romlanak, így ált. kevéssé jósolhatók be, csak hosszabb idő távlatában (kontroll vizsgálat!):
  - sokszor évekkel később súlyos fokú romlás tapasztalható,
  - vagy rövid idő alatti jelentős javulás után hirtelen gyors romlás következik be

Zárszó

A kp-i idegrendszeri (agyi) sérülés gyakran nem látható sérülés, de jelentős nehézséget okozhat az életvezetésben, munkaképességben.

Neuropszichológiai rehabilitáció, terápia segíthet a kognitív funkciók javításában, ez azonban hosszabb folyamat és gyakran apró lépésekben halad.

Köszönöm a figyelmet!

Bibliográfia

- Huszár-Kuncz: Igazságügyi pszichiátria
- Damasio: Descartes tévedése
- Osmánné Sági J.: Bevezetés a neuropszichológiába
- Kállai J. és mtsai. (szerk): Bevezetés a neuropszichológiába. Medicina,